KAMUSAL HİZMET ve ALAN OLARAK KENT PARKLARININ ENGELLİLERE UYGUNLUĞU: ADANA İLİ ÖRNEĞİ

Dr. Öğr.Gör. İsmail GÜNEŞ[1]

ÖZET

Tüm toplumlarda toplumun genel çıkarlarını ve ortak gereksinimlerini yerine getiren organizma devlet olarak bilinir. Kendi içerisinde farklı hiyerarşik yapılanma ile devlet mekanizması farklı idari düzeylerde kamu hizmetlerini vatandaşına eşit şekilde sunmakla yükümlüdür. 1960'lı yıllardan bu yana kentlerin sosyal yaşamda ön plana çıkması sonucunda kamu hizmetleri içerisinde yerel hizmetler artan öneme sahip olmuştur. Artan çarpık kentleşme, çevresel bozulmalar sonucunda kentlerin nefes alınan az sayıda bölgelerinden biri halini alan kent parkları kentin bileşenlerini bir araya getiren, sosyalleşmenin önemli aracı olan kamusal alanlar halini almıştır. Çalışmamız kamusal alan niteliğindeki kent parkı hizmetinin yerel yönetimlerce sunumu sırasında eşitlik ilkesine uyma açısından ne denli hassas ve başarılı olduğunu anlamaya dönük saha çalışmasına dayanmaktadır. Bu amaçla Adana ili merkezinde Büyükşehir Belediyesi ve merkez ilçeler olan Seyhan, Çukurova, Yüreğir ve Sarıçamda ki parkların engelli vatandaşlarımızın kullanımına uygunluğu araştırılmıştır. Tüm yasal düzenlemelere ve oluşturulan standartlara rağmen bu hizmetin sunum düzeyinde engelli vatandaşlarımız açısından engellerin varlığının devam ettiği tespit edilmiştir.

1. KAMU HİZMETİ KAVRAMI ve DEĞİŞİMLER

Kamu hizmeti kavramının iki ana unsura referans verdiğini söyleyebiliriz. Bunlardan birincisi toplumun genel çıkarına olan ve ortak gereksinimlerinin karşılanması görevi ikinci olarak ise bu ortak gereksinimleri yerine getiren bir örgütlenme biçimidir. Örgütlenme yapısı içerisinde hizmetin niteliğine göre söz konusu hizmet ulusal ya da yerel düzeyde beraber veya yetki paylaşımı çerçevesinde ayrı olarak yerine getirilebilir. Kamu hizmetleri prensip olarak kamu hizmetlerinde süreklilik ve kamu düzenini tesis etme ve düzenlemeye dönüktür.

Kamu Hizmetinin sürekliliği: Devlette süreklilik esastır ifadesi ile anlamını bulur. Anayasa ve yasalar ile düzenlenir ve vatandaşın kamusal hizmetlerden süreklilik ve kesintisiz faydalanmasını ifade eder. Bu nedenle kritik olarak adlandırılan kamusal hizmetlerde çoğu kez grev hakkının verilmediğini, ya da kısıtlı olarak verildiğini görebiliriz. Kamu hizmetinin topluma eşitlik ilkesi çerçevesinde sunulması, değişimlere uyum göstermesi beklenir. Zaman içerinde hizmetler, ekonomik, sosyal veya teknolojik nedenlerle şekil değiştirebilir. İnternet öncesi sunulan pek çok hizmetin bugün elektronik ortamda sunulması buna örnek verilebilir.

[1] Çukurova Üniversitesi İİBF Maliye Bölümü. Bütçe ve Mali Planlama Ana Bilim Dalı E-Posta:ismailgunes@cu.edu.tr

Kamu hizmetlerinin sunumu kamu düzenini tesis etme ve düzenlemeye dönük olabilir: Savunma, güvenlik, emniyet gibi hizmetler bu kapsamdadır. Sosyal ve sağlık korumayı sosyal güvenlik, sağlık hizmetleri bu alana örnek verilebilir. Eğitim, Kültür, Sanat, alanlarında ekonomik nitelikte hizmet ve mal sunumunda kamu hizmetiyle de karşılaşabiliriz. Tüm bu farklı amaçların aslında tek ana gayesi bulunmaktadır. Bir toplumu oluşturan ortak nitelikli gereksinimlerin tüm vatandaşlar için yaşam kalitesini iyileştiricisi ve sosyal dışlama yaratmayan bir şekilde kaliteli şekilde sunumudur.

Tarihsel süreçte ise bakıldığında kamu hizmeti kavramının refah devleti kavramının yaygınlaşması ile beraber yeni bir boyut kazandığı görülür. Kamu düzeni, refah devletiyle birlikte çok çeşitli nitelikteki faaliyetlere doğru genişledi. Oysa liberal devlette kamu hizmeti klasik ve dar alanda varlığını sürdürmekteydi. Refah devleti döneminde kamu hizmetindeki genişleme beraberinde kamu yönetim alanında beraberde genişlemesini ve hacimsel olarak artışını beraberinde getirmiştir. Sosyal yaşam üzerindeki etkilerinin arttığı dönem bu dönemdir. Bu dönemde erdemli hizmetler, toplumsal eşitsizliklerin giderilmesi alanındaki çalışmalarla beraber neredeyse tüm sosyal alanlar ve faaliyetler devletin görev veya düzenleme alanı içerisinde yer buldu. Mantıksal sonuç olarak kapitalist ekonomiler karma ekonomik modele evrildiler. Ancak ilerleyen yıllarda refah devletinin yaşadığı krizler uzun yıllar boyunca çok da sorgulanmayan kamu anlayışına ve kamu hizmetlerinde değişim yarattı. Özelleştirme politikalarının gelişimi sonucunda ekonomik alanda başlayan değişim sosyal alanda da etkilerini hissettirdi. Kamu faaliyet alanı adeta yeniden düzenlendi ve refah devleti döneminde elde edilen kazanımlar radikal biçimde özel sektörün kontrolüne geçti.

Özel sektörün daha verimli olduğu savının genel kabul görmesi sonrası kamu hizmetleri alanında da rekabet ve verimlilik gündeme taşındı. Kamu sektörü ve özel sektörün yönetim teknikleri ve yöntemleri birbirine yaklaştırıldı. 90'lı yılların moda yaklaşımları iki binli yılların başından itibaren yaşanan ekonomik kriz ve dalgalanmalar, artan küresel eşitsizlikler nedeniyle yeniden sorgulanır oldu. Ulusal politikalar veya AB olduğu gibi uluslararası iş birliği ve bölgesel kuruluşları sosyal ve bölgesel uyum politikaları adı altında soruna çözümler ararken kamu hizmetlerinin sunumunda eşitlik fikri ağırlık kazandı. Kamu hizmetinin yeniden dağıtım fonksiyonu ön plana çıktı. Başta Avrupa'da olmak üzere kamusal hizmetlerin genişlemesi yönetim modeli olarak çoğulculuk, katılımcılık, yakınlık gibi ilkeleri ön plana çıkardı.

Belirli bir alanda seçilmiş yerel yönetim kuruluşlarının bu hizmetleri sunması ve merkezi devletin liberal düşüncede olduğu dar alanda kısıtlı ve temel kamusal hizmetlere odaklanması düşüncesi daha öne çıktı. Kamu yatırımlarının özel sektör eliyle farklı iş görme yöntemleriyle yapıldığı ve kamu hizmet sunumunda özel aktörlerin rollerinin daha da arttığı görüldü. İdeolojik, ekonomik, finansman zorlukları vb nedenlerle kamu özel ortaklığı daha çok görünür bir iş yapma şekli olmaya başladı. Kamu hizmetlerinin önemli bir kısmı özel sektörden temin edilmeye başlandı. Bu ayrıcalıklar sık sık tartışma konusu olmaktadır. Özellikle kamu sektörünün yeniden dağılım rolü bu kez özel sektörü besleyen bir mekanizmaya dönüştüğü örnek sayısı artmıştır.

Son yüzyıllık dönemde kamu hizmeti kavramının kendi içinde geçirdiği evrimlerle paralel olarak bu kavramın geniş kesimlerde tartışılması sonucunda türev kavramlar diyebileceğimiz konular gündeme gelmiştir.

2. KAMUSAL ALAN KAVRAMI VE PARKLAR

Kamusal alan kavramı günümüzde bile tam olarak netleştirilebilmiş bir kavram değildir. Çoğunlukla da tek başına bir kavram olarak ele alınması çok da anlamlı olmayabilir ve sadece mekânsal bir alana konunun sıkışması ve gerçek ruhunu yansıtamaması anlamı taşır. Bu nedenle kamusal alan kavramı farklı disiplinler tarafından siyaset, toplum, demokrasi, hukuk, yönetim, katılım, vb. kavramlarla beraber tartışılmıştır. Öylesi bir kavramında kökleri de haliyle çok eskilere dayandırılabilir. Antik Yunan, Roma ve Avrupa kadar uzanan bu geçmiş sadece belirli bir coğrafi alanla da sınırlandırılamaz. Ancak bu kavramı Sümer, Eski Mısır, Hititler Babil'e kadar uzatmak mümkün mü? Kesin kanıtlar olmamakla beraber en azından mısırda piramitlerin inşası veya büyük akarsu havzalarının ıslahına dönük Nil, Dicle, Fırat örnekleri ilk kamusal alanların oluşumunda bu medeniyetlerinde göz ardı edilmemesi gerektiğine işaret ediyor.

Roma'da kamu (Publicus) kelimesi, vatandaşları ve bağlı tebaayı ifade etmekteydi. Romalılar kamu ile günlük ev yaşam alanlarını da birbirinden ayırırdı. Bunun sonucu olarak, sokak, meydan, tiyatro gibi alanlar kamusal alanları nitelendirirlerdi. Publicum kelimesi ise siyasal ve idari alanda kullanılmaktaydı ve devletin gelirlerini, topraklarını ve mülkünü ifade ediyordu (Falay, 2014:51). Antik Yunanistan'daki polis devletlerinde, temsili ve doğrudan demokrasi pratiği kamusal alanın oluşturan en somut örnekler olarak görünmektedirler. Orta çağda iktidarın adı derebeyliktir. Mekânsal simgesi ise şatolardır. Şatolar iktidarın bir tür yönetim merkezidir. Bir yandan da derebeylerin yaşam alanlarıdır. Bu yönüyle hem 'özel' hem de 'kamusal' alanıdır. Her bir saray ve şato ayrı bir kamusal alandır. Halk ise bu görkemli yaşam alanlarının dışında kalan bölümlerde yaşamaktaydı

Toplumsal ve ekonomik alanda yaşanan değişimler sonucunda kamusal alan, 17. yüzyılın sonlarından itibaren başlayan ve özgün sosyolojik şartlarda gerçekleşen burjuva kamusal alanı olarak algılanmıştır. Koşulların hızlı değişimi ile bu kavramda dönüşüme uğramıştır. Bu dönemde gelişen ticaretle birlikte, zorunlu olarak sanat, felsefe, edebiyat ve medyanın oluşması, mal ve haber dolaşımındaki ilişkilerin devamlılığıyla birlikte bunları kontrol edebilecek yeni bir iktidar, devlet tanımı ortaya çıkmıştır. Yeni devleti gerekli kılan koşulların başında, yukarıda da değinildiği gibi 'kamusal alan' gelir. Artık kamu devlete ait bir alandır. Böylece, özel devletin dışında, kamusal ise devlete ilişkin olan anlamına gelmeye başlamıştır. Devlet memurları kamusal kişilerdir. Devletin bina ve kurumları da kamusaldır; devlet kamu yararı için, özel kişilerse kendi yararları için çalışırlar (Hatay, 2018).

Avrupa Orta Çağına bakıldığında ise bu alanda yeni bir gelişme görememekteyiz. Kamusallık bu dönemde kralların ve lordların statüsüyle ilgiliydi. Kamusal figürler kendilerini daha üst bir otoritenin temsilcileri veya somutlaşmış halleri olarak sahneye koydular. "Temsili" olarak nitelendirilen bu kamusallık 15. ve 16. yüzyıldaki saray yaşamının da bir ifadesiydi. Zamanla bu yaşam tarzı önemi kaybetti. 17 yüzyılın kamusal alanları olarak kabul edebileceğimiz okuma salonları, kulüpler, kahvehaneler, zaman içinde siyasal tartışmaların filizlendiği, fikirlerin geliştirildiği mekânlara dönüşür. 18 yüzyılda bu mekânlar burjuva sınıfının bir araya gelerek siyasal sohbetlerine ev sahipliği yapmakla kalmaz kamusal alan olarak bireylerin her tür görüşlerini açıklayabildiği, tartışabildiği, toplumsal konuların nabzının tutulduğu sorunların teşhis edildiği ve iyileştirildiği mekânlara, arenalara dönüşür. (Habermas, 2010: 66, 106-107, 359-373).

'Kamusal alan' kavramı günümüzdeki anlamına en yakın şekilde tartışıldığı 17. yüzyılın ortalarından itibaren Batı dünyasında yer almaya başlamıştır. 1960 ve 70'li yıllarda kamusal alana ilişkin araştırma ve tartışmalar sosyo-politik gelişmelerle birlikte yeniden gündeme gelmiştir (Durukan, Taştan, Kurt 2017: 40). Özel ve kamusal arasındaki karşıtlığa dayanarak sınır belirleme konusunda Locke, Rousseau ve Hegel'in çalışmaları dikkat çekicidir. Locke, özel yaşamı kadının alanı olarak tanımlar ve kadını da duygusallık, merhamet, aşk gibi erdemli duygularla eşleştirir. Buna karşın kamusal alanı ise sosyal sözleşmenin aktörlerinin erkekler olması nedeniyle erkek alanı olarak ifade eder. Günümüz için düşünüldüğünde cinsiyet ayırımcı öğeleri yoğun olarak barındıran bu açıklama o dönemin genel yargılarına dayanır. Aynı yaklaşım Rousseau ve Hegel'de bulunur. Kadınların, çocukların, engellilerin dünyası özel alan olarak tanımlanırken devlet sevgisine dayanan erkeklerin dünyası "kamusal" alan olarak tanımlanmıştır. (Ercins, 2017:302; Çaha, 1998:77-78). Bu yaklaşımda en az birincisi kadar cinsiyet temelli ayırımcı düşüncelere sahiptir. Hatta engelli olma hali bir acizlik olarak değerlendirilmekte ve engellilerin kamusal alanlarda varlığı bile düşünülmemektedir. En açık tanımı yapmış olmalarına rağmen Locke, Rousseau ve Hegel'in kamusal alan yaklaşımlarının günümüz paradigmasında yeri bulunmamaktadır.

Modern toplumlarda bu özel alanların kapsamı, alanı ve fonksiyonları daralırken, kamusal alan özel alanın çekildiği yerlerde etkin olmuştur Bugün aile, kamusal yapının bir parçası haline gelirken aile bireyleri, kamusal alana aile bireyi olarak değil, hakları ve özgürlükleri belirlenmiş bir yurttaş olarak katılmaktadır. Aile bir birim olarak (household) hem tüketici hem de üretici olarak piyasada yer almaktadır. Bunun yanı sıra siyasal toplumun, hukuk sisteminin toplumsal ilişki ağının da bir parçasıdır (Çaha, 2003: 80-81).

Kamusal alan tanımı büyük ölçüde Alman sosyolog Jürgen Habermas'ın çalışmalarına dayanmaktadır. Hebernas, eleştirel teori ve Frankfurt Okulu öğrencisi olarak, 1962'de konuyla ilgili temel eser kabul edilen "Kamusal Alanın Yapısal Dönüşümü" adlı bir kitabını yayınladı. Kitabın ilk baskısı Almancaydı ve 1989'da İngilizce, 1997'de de Türkçe baskısı yapıldı. Eser tarihsel süreçte demokratik gelişimleri ve kamusallığın farklı yanlarını inceler. 'Kamusal'

kavramını, sosyoloji, ekonomi, hukuk ve siyaset gibi başlıklar altında, tarihsel bir bakış açısıyla irdelemiştir. Konu gerçekten de bir maliyeci, ekonomist, hukukçu, sosyolog içinde aynı düzeyde önem arz etmektedir. Çünkü kamusal kavramı sürekli gelişim ve değişim gösteren disiplinler arası bir kavramdır. "Kamusal Alan" terimi çeviriden kaynaklı birtakım sorunlar içermektedir. Habermas'ın Almanca'da "Öffenlichkeit" olarak kullandığı terim "Public" (kamu) olarak İngilizcede karşılık bulsa da "Public Sphere" olarak anlamını bulmakta ve Türkçeye de kamusal alan olarak çevrilmektedir (Durukan, Taştan, Kurt 2017: 41).

J. Habermas'ın kamusal alan tanımı ise şu şekildedir. "'Kamusal alan' kavramıyla, her şeyden önce, toplumsal yaşamımız içinde, kamuoyuna benzer bir şeyin oluşturulabildiği bir alanı kastederiz. Bu alana tüm yurttaşların erişmesi garanti altına alınmıştır. Özel bireylerin kamusal bir gövde oluşturarak toplandıkları her konuşma durumunda, kamusal alanın bir parçası varlık kazanmış olur" şeklindedir (Habermas,2004:95). Habermas'a göre Fransız Devrimi'nin öncesine kadar devam eden süreçle kamusal alan, kamusal topluluk olarak bir araya gelmiş özel şahısların, kamu erkini, kamuoyu önünde zorunlu olarak meşrulaştırmaya yöneldikleri bir forma dönüşünce, iktidardan kopmuştur. Bu kamusal topluluğun oluştuğu mekânlar olarak kahvehaneler ve salonları gösterir. Fransa ve İngiltere'de serpilen kahvehane ve salonlar aristokratik toplulukla burjuva entelektüelleri arasında okumuşluk temelinde eşdeğerliğin oluştuğu yerler, zaman geçtikçe siyasal bir nitelik kazanan eleştiri merkezlerine dönüşmüştür (Habernas, 2014:100). 'Kamu otoritesinin egemenlik alanı ile toplumdaki 'demokratik katılım ve eleştirel söylem alanı' olarak düşünülmesi gereken 'kamusal alan' birbirinden farklıdır (Ercins, 2013, s. 298). Dolayısıyla kamusal alandan kastedilen sadece kamusal mekân olarak düşünülmemelidir. Kamusal alan, halkın erişimine ve kullanımına açık ortak alanlar olarak ele alınmaktadır. Kamusal alan, özel alanın aksine kamu malı olarak görünür olmaktadır ve iktidar yapılarıyla ilişkilidir.

Kamusalın 'herkese açık' anlamına ise Arendt çalışmalarında yoğun vurgu yapar. Kamusal alanın ilk özelliği içinde bulunulan ortam diğeri ise bir arada tutma özelliğidir. Arendt'in, Habermas'tan farkı 'Kamusal' olan 'herkese açık olma' anlamına geliyorsa; niyetlerimizin de her yönüyle açık olması gerekir. Kamusal alanın hem öznel niyetlerimizin sergilendiği; hem de bu niyetlerin insani olan her şeyi mümkün kılacak şekilde güvence istediği bir alan olması nedeniyle yer yer sapma potansiyeli içerdiği de göz ardı edilmemelidir (Çalışkan,2014:44), (Sarıbay, 2000:6).

Arendt ve Habermas, kavram kargaşasısın nedeni olarak çağdaş yaşamdaki kamusal alana dair açık bir anlayış birliğinin olmamasını gösterirler. Gerçekte, kamusal, "açık, görülebilir, kolektif ve herkesin rahatlıkla girebildiği" bir alanı tanımlamaktadır. Özel alan ise mahrem, kapalı, görünmeyen, bireysel ve yasak olan bölgedir (Peters, Cmiel, 1997: 259-260). Özbek'e göre ise kamusal ve özel arasında kurulan ayrımın iki temel ölçüt saptanabilmiştir. Bunlardan birincisi, "görünürlük 'tür. Bu ölçüt, gizlenmiş olan ile açık olanı erişilebilir olanı birbirinden ayırır. İkinci ölçüt olan 'kolektiftik' ise bireysel, bireye ilişkin olan ile kolektif olan ya da topluluğun ortak faydasını etkileyeni birbirinden ayırır (Özbek, 2004: 44).

Kamusal alanlar, düzenlenen etkinlikler o şehirde yaşayan insanların kültürleri ve kimliklerini ifade ettikleri alanlardır. Sosyalleşme, insanları bir araya getirme fonksiyonları vardır. Günümüzde kamusal alanlar sürdürülebilir şehirlerin en önemli alanları haline gelmiştir. Yaşam kalitesinin yükseltilmesinde ve ölçümünde öncelikli olarak ele alınan alanlardır. Kırsal alandaki çözülmelerin sonucunda kent ölçeklerinde meydana gelen büyümelerle beraber insanların yaşadıkları alanlara aidiyetlerinde, kente sahiplenmelerinde kamusal alanların güçlendirilmesi öne çıkmaktadır. Şehirlerdeki yoğunlaşma ile beraber şehrin sokakları, kaldırımları, oyun alanları, spor alanları, parkları adeta kentin ortak oturma odası gibi görev yapmaktadır.

3. KAMUSAL ALAN OLARAK KENT PARKLARI VE TARİHÇESİ

Modern yaşamın ve kentlerin vazgeçilmezlerinden olan parklar ve bahçeler aslında antik dönemden başlayarak insanlar tarafından kullanılmıştır. İnsanların göçebe hayattan yerleşik hayata geçmeleriyle park olmasa bile bahçe örnekleri ile karşılaşmaktayız. Tapınak, bulvar düzenlemeleri, av parkı, koruluk şeklinde düzenlenmiştir. Tarihte bilinen ilk bahçe örnekleri Mezopotamya, Mısır, İran, Eski Yunan ve Eski Roma uygarlıklarında görülmüştür. Eski Hindistan, Eski Yunan ve Roma, Bizans bahçeleri ile bahçe sanat tarihi IV. yüzyıla kadar uzanmaktadır. Bunlar arasında bahçe sanatına ve mimariye esin kaynağı olan İslam Bahçe stili de vardır İslam bahçeleri örnekleri özellikle İspanya, İran ve Hindistan da görülmektedir (Yerli ve Kaya, 2015:404).

Ancak, tarih öncesi çağlardaki park örnekleri çoğunlukla dinlenme av, eğitim, tarımsal faaliyetler ve dinsel işlevler için ayrılmış, "kişilere ait büyük bahçelerdi". Kamusal toplanmalar genellikle dönemine göre agora, forum ya da meydanlarda yapılıyordu ve bahçeler ile ölçek anlamında park niteliğinde olan alanlar da "mülkiyeti belli bir kişiye ait olan" yeşil alanlardı (Erbaş, Özer 2013:76).

Parklar bekçiler tarafından korunmuş ve toplumun elit kesimlerine hizmet etmiştir. Parkların kullanıcıları yüzyıllar boyunca hanedanlar, yöneticiler, soylular ve aristokratlardır, tasarımları da bu sınıfların estetik anlayışını yansıtmıştır. Örneğin İngiltere'de adını Hyde malikânesinden alan park, VII. Henry dönemine kadar manastır arazisi olarak kullanılmıştır. 1536'da kraliyet parkı olmasıyla birlikte arazinin bir kısmı askeri, bir kısmı da av amacıyla değerlendirilmiştir.

Ortaçağ'da İlk parklar aristokratlar ve derebeyleri geyik avlamak için yaptırmış, çevrelerine kalın ve yüksek duvarlar ördürmüş, dışarıdan kimse giremesin derin hendekler kazdırmışlar. 17'inci yüzyıldan sonra bu parklar sadece avlanma mekânı olmaktan çıkmış, sahiplerinin zenginliğini ve toplumsal statüsünü ortaya koyan meyve ve çiçek bahçelerine dönüşmüşler. Bu dönemde işçi sınıfı başta olmak üzere kent halkının diğer kesimleri parklardan yararlanamamıştır. 1635 yılında I. Charles tarafından halka açılan parkta önemli olayların kutlamaları yapılarak topluma kazandırılmıştır. (Conway, 1996, s.4; Henneberger, 2002,16 Wiggweshaus, 2003, s. 237, Oğuz 1998).

Sanayileşen kentlerin göçlerle kalabalıklaşması ve kirlenmesi halk sağlığıyla ilgili sorunların artması neticesinde kentsel alanlardaki sorunlarına çözüm arayışları neticesinde kentsel alanlarla doğanın iyileştirici gücünü birleştirmek ve daha yeşil, daha planlı kentlerin tasarlanması amaçlanmıştır. Sanayi devrimi sonrasında devam eden kentleşme doğal ortamları azalmış, kentsel alanlardaki büyümenin etkisiyle insanlar ile doğa arasındaki yabancılaşma artmıştır. Parklar kent hayatının kalitesini artırmak için İngiltere'de başlamış ve yaygınlaşmıştır. Victoria Parkı ilk kent parkı olarak kabul edilmektedir. Bununla birlikte bazı yazarlar sadece vergiler kullanılarak yapılan Birkenhead Parkı'nın ilk kent parkı olduğunu ileri sürmektedir. Bu park, sanayileşmiş Liverpool kentinin yakınına, havasız fabrikalarda, karanlıkta çalışan işçilerin rekreasyon ihtiyacını karşılamak için inşa edilmiştir (Önal, 2017: 2696 ; Conway, 1996:9; Slavicek, 2009:12). Yapılaşma ve kentleşme kent insanını yeşil alandan yoksun hale getirince doğa ve insan arasındaki bağlantının kopması neticesinde kentlerdeki nefes alma boşluklarını doldurmak amacıyla kent parkları sayısal olarak arttı. Mahallelerdeki sağlıksız ortamlar nedeniyle kent yönetimlerinin sağlıklı açık alan arayışı, parklardan herkesin yararlanmasında belirleyici unsur olmuştur.

Kamusal alan olarak parklar ve diğer yeşil alanlar sosyal değişimin bir ifadesi olarak görülebilirler Parkların orijini avlanma alanlarının kamulaştırılmasına dayanmaktadır. Amerika'da ve Avrupa'nın büyük endüstri kentlerinde parklar köklü bir geçmişe sahiptir. İki kıtada XIX. Yüzyıl'ın ikinci yarısında oluşan park hareketi, batı toplumlarının açık alanların, hızlı gelişen endüstri kent sakinlerinin fiziksel ve sosyal sağlığı ile canlılıkları için önemini fark etmeleriyle başlamıştır. 1800'lü bütün parklar kamusal kullanıma açık değildi. 1850-1890 döneminde parklar çevresel krize karşı bir yanıt olarak oluşturulmuşlardır. 1890-1930 parklar en geniş nüfusa hizmet etmek için yoğun nüfuslu alanlarda oluşturulmuştur. Bu dönemde parkların gelişen orta sınıfın talep ve beklentilerine yanıt verebilecek hizmetleri içermesi bekleniyordu. "açık alan sisteminin bir parçası olarak parklar 1960 ve sonrası ekolojik birer değer olarak görülmüştür (Öztürk-Kurtaslan, 2017: 744)

Kamuya açık parklar 19. yüzyılda gittikçe çoğalmış ve hızla büyüyen sanayi kentlerinde bu durum, reformcu kent parkı projelerin çıkış noktası olmuş ve New York'taki Central Park'a örnek teşkil etmiştir. Metropole dönüşen kentlerin artan rekreasyon ve yeşil alan ihtiyacını sadece kent parkları ile karşılamak mümkün olmamaya başlayınca, Olmsted tarafından metropoliten park sistemi geliştirilmiştir.

Hızlı değişimin sağlıksız yaşam koşullarına neden olması 19. yüzyıl sonunda kent hareketlerine neden olmuştur. Bu hareketlerden Amerika'da en etkili olanı, sağlıksız yaşam koşullarının düzeltilmesi için 1890'larda başlatılan Güzel Kent Hareketi'dir. Bu hareket, mimari anlamda kentlere kimlik kazandırmak dışında kentlerde yeşil alanların planlanmasıyla sosyal ve fiziksel iyileştirmenin sağlanmasını amaçlamıştır. Bu hareketin öncülerinden Frederick Law Olmsted (1822-1903) Avrupa kentlerine yaptığı gezilerde, kamusal yeşil alanların sosyal hayatın ve yaşam kalitesinin iyileştirilmesinde rol oynamasından etkilemiştir. . Londra da Hyde Park ve Regents Park, Paris'te Tuileries Park, Luxemburg Bahçeleri ve Park Floral de Paris, ve Münih'te bulunan Englischer Garten, Olmsted'i etkileyen kamusal yeşil alanlar olmuştur. Bu alanlar tasarlandıkları

ilk dönemlerde kraliyete ait av alanları olarak kullanılmış, daha sonra kamuya açılmıştır. Amerika'ya döndüğünde ise yaşam koşullarının iyileştirmesine kırsal yaşamın deneyimlenmesine yardımcı olacak kent parkları tasarlamaya başlamıştır (Aytaç ve Kuşuluoğlu, 2015; Özdemir, 2007; Slavicek, 2009; Önal,2017 2696)

1870'lerde Amerika'da ortaya attığı bu fikir, özellikle yüksek yoğunluktaki kentler için park ve park -yol yapılanmasına kentin tüm bölgelerinden yaya olarak erişilebilmesine olanak tanımaktadır (Erbaş, Özer,2013:76). Osmanlı döneminin mesire alanları, insanların boş zamanlarını değerlendirmeleri ve doğadan yararlanmaları için oluşturulmuş yeşil alanlardır, günümüzdeki parklara benzemese de bir anlamda park işlevi görmüştür (Özdemir, 2007, s. 37). Türkiye'de parklar modern anlamda Osmanlı'nın son dönemlerinde modern kent planlarının uygulanma süreciyle birlikte girmeye başlamıştır, denilebilir. Ondan önce kimi büyük kentlerin dışında, örneğin İstanbul'da şenliklerin de yapıldığı mesire yerleri vardı. Osmanlı'nın mesire yerleri, örneğin Kâğıthane Deresi, tam anlamıyla günümüzdeki gibi olmasa da az çok park işlevini de karşılıyordu. On dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısında ve yirminci yüzyılın başlarında İstanbul'da, Batı esinli, modern anlamda bir dizi kent içi park düzenlenmişti. Gülhane Parkı'nın yeniden düzenlenerek halkın kullanımına açılması, ilk büyük çaplı kent içi park örneği gösterilebilir (Demir, 2006: 70). Bununla birlikte bazı kaynaklara göre Cumhuriyet tarihinin ilk planlı parkı olduğu için Ankara'daki Gençlik Parkı modern anlamda ilk kent parkıdır (Kaymaz, Belkayalı ve Akpınar, 2013, s.188; Özer, 2005, s. 23). 1930-1940'lı yıllarda parklar kentsel kamusal alanlar olarak kabul görmeye başlamış ve park yapımı modern planlama aşamasında tüm Anadolu'da yaygınlaştırılmaya çalışılmıştır. Günümüzde ise parklar Avrupa'daki benzerleri gibi kent sakinlerinin kamusal yaşama katılımının ve kentsel yaşam biçiminin bir göstergesidir (Demir, 2006, s. 71; Oğuz ve Çakcı, 2010, s. 721).

Kamusal alanlar cins, ırk, köken, yaş, ekonomik düzey gibi sosyo ekonomik ve demografik değişkenlerden bağımsız olarak insanların bir arada olduğu alanları ifade eder. Bu nedenle herkes için erişilebilir olmalıdır. Meydanlar, sokaklar, kaldırımlar, parklar halka açık alanlardır. Bu alanlar ile yaşam alanların uyumlaştırılması gerekir. Kapsayıcı ve bütünleştirici kamusal alanlar güvenli hale getirilmelidir. Bu anlamda dezavantajlı kişilerin kamusal alanlardan faydalanması, mimari engellerin kaldırılması yeni oluşan bölgelerin bu anlayışla dizayn edilmesi gerekir. Kentler dezavantajlı grupları izole ettiği, sosyal uyumu sağlayamadığı ölçüde inişe geçerler. Teorik ve tarihsel gelişmeleri kısaca özetlediğimiz bu bölümü takiben çalışmamızın Adana ili uygulamasına geçeceğiz. Çalışmanın amacı Adana ili merkezinde parkların engelliler uygunluk düzeylerini belirlemektir. Kamusal alan olarak bu parklar ayırım yapılmaksızın tüm vatandaşların kullanıma açıktır ve eşit olarak bu hizmetten faydalanmaları beklenir. Ancak özellikle engelli vatandaşlarımız için kamusal alanlar bir dizi engellerle doludur.

Bilimsel literatürde sıklıkla "Kamusal Alanların Sonu mu Geliyor" sorusu tartışmalara konu olmaktadır. Bunun temeldeki nedeni kamusal alanların giderek özelleştirilmesi, metalaştırılması olgusudur. Kentin tarihsel dokusu, pazaryerleri, parkları, meydanları, tarihi binalar özel mülkiyete

konu olarak kamusal kullanımdan ve kent insanının hizmetine sunulmasından mahrum bırakılmaktadır.

Bunun örneklerine yaşadığımız kentte de rastlamak mümkündür. Kamusal alan olan kaldırımların ortasına kondurulan ve özel mülkiyete verilen büfeler yaya, engelli, yaşlı, çocuklu aile, bisikletli gibi kentin ana unsurlarının karşısına engel olarak konulabilmektedir. Yine aynı şekilde parkların içerisine hesapsız, plansız ve estetik dokudan mahrum şekilde konular büfeler kentsel bir rant alanı halini almaktadır. Merkez Park içerinde ve çevresinde bazı alanlar ücretini ödemeyenlere kapalıdır. Kamusal alan olarak hizmet gören 100. Yıldaki Doğal Park'ın bir bölümünün Çukurova Belediyesince yap-işlet-devret sistemi ile bir firmaya devredilerek 'Jurassic Park´ haline getirilmiş ve para ödenerek girilen bir alana dönüştürülmüştür. Çevrede yaşayanların sıklıkla kullanıp dinlenme, yürüme, spor bir arada olma etkinliklerini yaptıkları bir alanın bir kısmının ücretli hale gelmesi kamusal alana karşı yapılmış bir girişimdir. Artan bir biçimde kamusal alanlar ticarileşmekte ve kent insanları için sınırlı kullanılabilir alanlara dönüşmektedir. Oysa bu alanlar tarih boyunca meydandır, agoradır. Merkezi devlet ve yerel yönetimler giderek artan bir biçimde kamusal alanları denetimleri altına alma gayretleri içerisindedir. Uzun vadede vatandaşlar arasındaki iletişimi, etkileşimi, kente aidiyeti ortadan kaldıracak adımlardır.

4. KENT PARKLARININ ENGELLİLERE UYGUNLUĞU: MATERYAL VE YÖNTEM

4.1.Araştırma Modeli

Bu araştırmada Adana ilinde BŞB, Çukurova, Seyhan, Yüreğir, Sarıçam İlçelerindeki halka açık parklar incelenmiştir. Kamusal alanlardan tüm vatandaşların eşit faydalanma hakkı göz önüne alınarak bu parkların engelli vatandaşların kullanımı için uygunluğu değerlendirilmiştir. Bu amaçla parkların coğrafi konumları, büyüklüklerinden ziyade nitelikleri ve engelliler açısından parka ulaşım olanakları, engelli otoparkı, giriş çıkış, iç mekanların erişilebilirliği, engelli WC ve standartlara uygunluğu, çocuk oyun alanlarının engellilere uygunluğu, eğlence ve gösteri alanları, havuzlar, su oyunları, kent mobilyaları gibi park içinde olabilecek donanımların engellilere uygunluğu, görme engelliler için kabartma yüzeylerin standartlara uygunluğu gibi özelliklerin incelenmesi amacı ile nitel araştırma tekniklerinden durum çalışması (örnek olay incelemesi) yöntemi kullanılmıştır. Elde edilen bulgular bilgisayar ortamına aktarılarak analize hazır hale getirilmiştir. Aynı zamanda bu veriler Google Map aracılığı ile dijital harita ortamına aktarılmıştır. Sahada yapılan çalışmalarda mevcut durum fotoğraflarla belgelenmiştir. Parkların engelliler açısından erişilebilirliği tüm kesimler için ortak kullanım alanı olması gereken parklardan çocuk, genç, yetişkin olarak her kesimin kullanım olanaklarında eşitliğin olup olmadığını belirlemeye dönük olarak veriler içerik açısından değerlendirilerek analize hazır hale getirilmiştir.

4.2.Araştırma Alanı

Araştırmanın alanını Adana ili BŞB, Çukurova, Seyhan, Yüreğir, Sarıçam ilçesi sınırları içerisinde bulunan 373 park oluşturmaktadır. Geçmişte köy niteliğinde olan ve bugün BŞB sınırları içerisinde mahalle niteliği taşıyan yerleşim yerleri araştırmanın zaman ve maliyet kısıtları nedeniyle dikkate alınmamıştır. Ayrıca listemizde yer alan ancak BŞB planlarında park olarak gösterilmesine rağmen boş alan olan ve park vasfı taşımayan 5 yer çalışmaya dahil edilmemiştir.

Tablo-1: Araştırmada Seçilen Parkların İlçelere göre Dağılımı

	Sayı	Yüzde
BŞB	37	9,9
Seyhan	138	37,0
Çukurova	105	28,2
Yüreğir	35	9,4
Sarıçam	58	15,5
Toplam	373	100,0

4.3.Veri Toplama Araçları

Bu araştırma Adana ili Çukurova, Seyhan, Yüreğir, Sarıçam ilçelerinde yürütülmüş ve veriler gözlem ve doküman analizi yöntemlerinden yararlanılarak toplanmıştır. 1 Mart-15 Nisan 2017 tarihleri arasında sahada 25 araştırmacı görev yapmıştır. Araştırmacılar ile eğitim çalışması yapılarak engelliler konusunda ve parklarda karşılaşılacak fiziksel donanım ve altyapıda devlet tarafından belirlenen standartlar ve uyulması gereken konularda eğitim çalışması yapılmıştır. Araştırmacılar ile daha önceden hazırlanmış park inceleme/gözlem formu kullanılarak önce 5 parkta pilot çalışma gerçekleştirilmiş ve 16 sorudan oluşan Park inceleme/gözlem formu uygulanmıştır. Park inceleme formu parkların temel özelliklerini, engelliler açısından erişilebilirliğini çocuk, genç ve yetişkinler için kullanım olanaklarını belirleyen soruları içermektedir. İnceleme/gözlem formu daha çok mevcut durumu ortaya koymaya yönelik olarak tasarlanmıştır.

4.4.Verilerin Analizi

Bu araştırma kapsamında park inceleme/gözlem formuyla elde edilen veriler Microsft Excel ve IBM SPSS programları yardımı ile analiz edilmiş yüzde ve frekans dağılımları tablo haline getirilmiş ve grafikleri çizilmiş ve analiz edilmiştir. Analizlerde parkların mevcut durumu ortaya konulmaya çalışılmıştır. Adana iline genel bir genel görünüm ortaya konulmaya çalışılmıştır. Ayrıca ilçelere göre ayrı ayrı analizler yapılmıştır. Konu hakkındaki literatür bilgileri, araştırma

kapsamına giren parklarda çekilen fotoğraflar ve alanda görev yapan araştırmacıların gözlem raporları araştırmamızın bulgularını oluşturmuştur.

5. ARAŞTIRMANIN BULGULARI:

Çalışmamız kapsamında 373 park incelenmiştir. Bu parkların 138 tanesi (%37) Seyhan ilçesinde, 105 tanesi (% 28.2), 58 tanesi (%15,5) Sarıçam, 37 tanesi (%9,9) Büyükşehir Belediyesi ve 35 tanesi (%9) 35 tanesi (%9,4) Yüreğir ilçe sınırları içerisindedir. Büyükşehir belediye sınırları idari sınırlarının hepsini kapsamaktadır. Ancak çalışmanın zaman ve finansman kısıtları nedeniyle daha önce köy olan ve mahalleye dönüşen yerleşim yerleri ve merkez dışında kalan ilçeler çalışmaya dâhil edilmemiştir. Tablo-1'de gösterildiği üzere çalışmamızda Adana'nın merkezinde yer alan 4 ilçe dahil edilmiştir. Adana ilinin idari olarak 15 ilçesi bulunmaktadır. Adana ili 2018 nüfusu 2.250.125 kişidir. Seçilen dört ilçenin toplan nüfusu 1.747.567'dir. Dört ilçenin toplam nüfusa oranı % 78.1'dir.

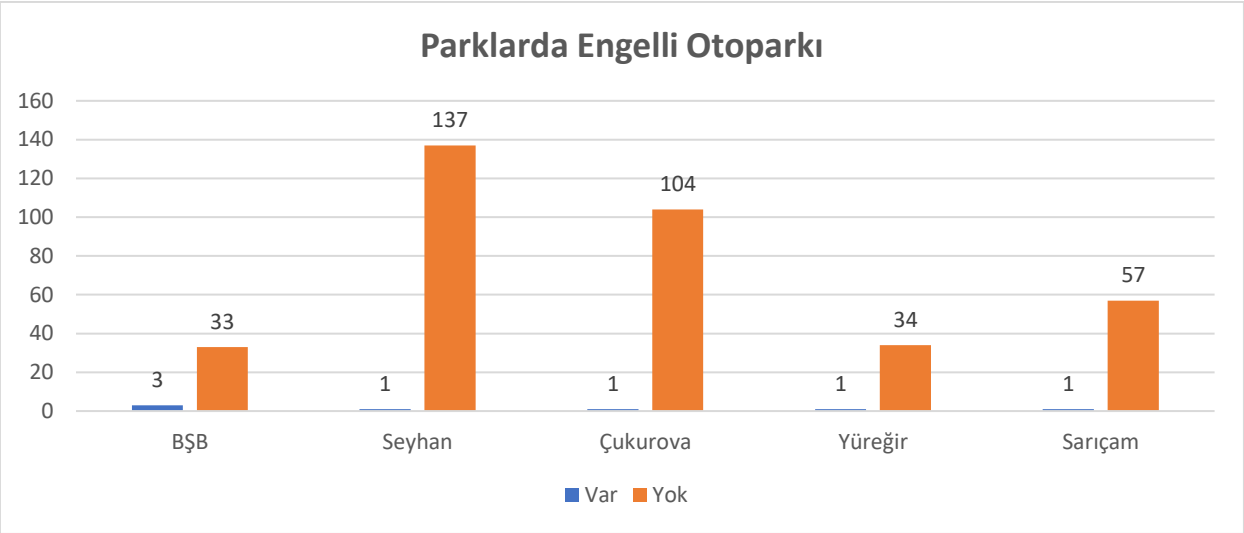
Resmi Gazete Tarihi: 01.07.1993 Sayı: 21624 madde 4 'de (Değişik - R.G.: 2.9.1999 - 23804 / m.2) "Otoparkların giriş ve çıkışlarının yeterli olması, iç ve dış trafiği aksatmayacak şekilde düzenlenmesi mecburidir. Otoparklarda, İmar Yönetmeliğinin ilgili hükümlerine uyularak yangına karşı gereken önlemlerin alınması, özürlülerin kullanımına dönük düzenlemelerin yapılması zorunludur. Ayrıca, özürlülere ilişkin standartlarda dahil olmak üzere Türk Standartları Enstitüsünce hazırlanan ilgili tüm standartlara uyulur. Standartların bu Yönetmelikte belirlenen ölçü ve miktarlardan daha az olması halinde Yönetmelik hükümleri geçerlidir. Bu düzenin sağlanmasından ve yürütülmesinden belediyeler ve valilikler sorumludur." denmektedir.

İncelememiz kapsamında yer alan parkların %98,1'inde engellilere ayrılmış özel otopark alanı bulunmamaktadır. Araçları ile parklara erişebilecek engelliler açısından ilk engel eriştikleri andan itibaren başlamaktadır.

Tablo-2: Parklarda Engellilere Özel otopark Alanı Varlığı

		Sayı	Yüzde
	Var	7	1,9
	Yok	365	98,1
	Toplam	372	100,0

Ancak bu noktada bu parkların çok büyük bölümünde kendilerine ait otoparkları bulunmadığını belirtmek gerekir. Çevredeki boş alanlar, yol kenarları ve sokak aralarından otopark olarak faydalanılmaktadır. Engelliler açısından özel gerekler düşünülmeden bakıldığında ise

Bu parkların yüzde 75'ine özel uygulama olmamakla beraber erişim mümkündür. %17.2si ise kısmi olarak erişilebilir durumdadır. %7,3'ü ise erişim açısından eksik ya da bu olanağa sahip değildir.

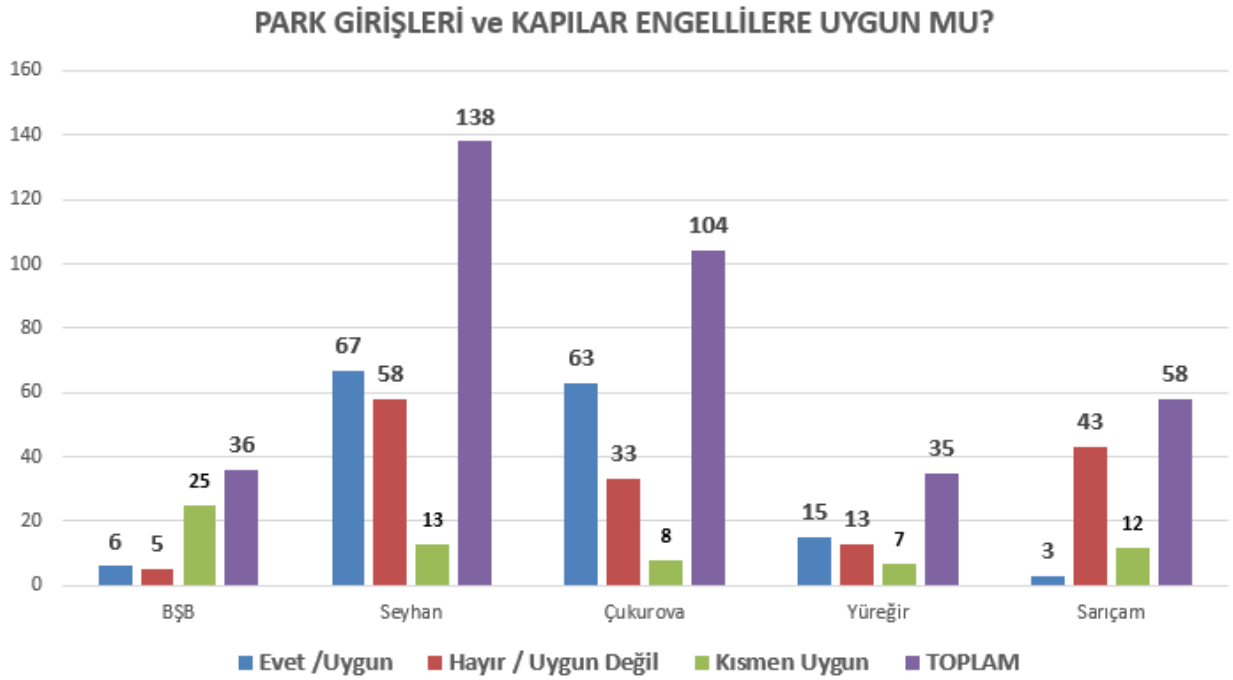
Tablo-3: Parka Ulaşılabilirlik

	Sayı	Yüzde
Var /Tam	281	75,5
Yok/Eksik	27	7,3
Kısmen Var	64	17,2
Toplam	372	100,0

Park alanına girildiği andan itibaren engellilerin araçlarıyla veya işaretler yardımıyla herhangi bir fiziksel engelle karşılaşmadan gezebilme ve tesisleri kullanabilme olanağına baktığımızda ise tesislere giriş ve geçiş ve bağlantı noktaları, kapılar ve çıkış noktaları incelenmiştir. Buna göre Adana genelinde parkların sadece %36,6 sı bu ölçütlere uyum gösterirken %34,1'i uygun olmayan standartlardadır. %29,3'lük kısmı ise kısmi olarak uygunluk göstermektedir.

Tablo-4: Tesislere Giriş/Kapılar ve Çıkışların Engellilere Uygunluğu

	Sayı	Yüzde
Uygun	136	36,6
Uygun Değil	127	34,1
Kısmen Uygun	109	29,3
Toplam	372	100,0

Parka erişirken, parka girerken ve gezinirken yaya yolları, kaldırımların engellilere uygunluğuna baktığımızda%33.3'ünün uygun olduğu görülmüştür. Buna karşın Uygun olmayanların oranı %49.2 , kısmen uygun olanların oranı % 17,5'dir.

Tablo-5: Yaya Yol ve Kaldırımların Engellilere Uygunluğu

		Sayı	Yüzde
	Uygun	124	33,3
	Uygun Değil	183	49,2
	Kısmen Uygun	65	17,5
	Toplam	372	100,0

Özellikle tekerlekli sandalye, akülü sandalye, baston vb alet yardımıyla yürüyen kişiler açısından en sıkıntılı yerler merdivenler ve rampaların olduğu alanlardır. Bu alanlar sadece engel grupları açısından engel teşkil etmez. Bebek arabası kullanan bir anne baba, görme özürlüler, yaşlılar yürüme konusunda güçlük çekenler, çocuklar bu tür alanlardan faydalanırlar. Pek çok alanda standart dışı engelli rampası ve benzeri uygulama ile karşılaşılmıştır. Bazı rampaların kendisi engel yaratmaktan öteye fonksiyona sahip değildir. Bu alanlarda her tür kullanıcı göz önüne alınarak mümkün olduğunca en az eğim ile rampalar yapılmalıdır. Türk Standartları Enstitüsünün TS 12576 "Şehir İçi Yollar-Özürlü ve Yaşlılar için Sokak, Cadde, Meydan ve Yollarda Yapısal Önlemlerin Tasarım Kuralları "gereğince eğimler, tekerlekli sandalye kullanıcıları ve bastonlu kişilerin rahat ve güvenli geçişini sağlamalıdır. Döşeme seviyesinden 2 cm'den daha fazla bir kot farkı varsa rampa düşünülmelidir. Rampa uzunlukları 10 m'ye kadar olan rampaların en fazla eğimi %8 olmalıdır. 10 m'den daha uzun rampalarda ise en fazla eğim %6 olmalıdır demektedir. Yüzde 6'yı

geçen eğimlerde yardım ile erişim mümkündür. Eğimin yüzde 12'yi aştığı hallerde ise tehlikeli durum söz konusudur.

Tablo-6: Merdiven ve Rampaların Standartlara Uygunluğu			
		Sayı	Yüzde
	Var/Uygun	93	25,0
	Yok/Uygun Değil	119	32,0
	Var/Uygun Değil	160	43,0
	Toplam	372	100,0

Adana ilindeki parkların %25'i engelli rampa ve eğim standartlarına uygundur. %32' sinde bu konuda düzenleme yapılmamıştır. En ciddi sorunlardan biri olan engelli rampalarının standart dışı inşasıdır. Engelli rampası olmasına rağmen parkların %43'ü standarda uygun değildir. Standart dışı olan ve rampa olmayanların ikisinin toplamı %75'dir.

Tablo-7: Yer Döşeme Malzemelerinin Standartlara Uygunluğu			
		Sayı	Yüzde
	Uygun	158	42,6
	Uygun Değil	155	41,8
	Kısmen Uygun	58	15,6
	Toplam	371	99,5

Park içerisinde kesintisiz ve rahat dolaşımı sağlayabilmek için yer ve zemin koşulları incelenmiştir. Parkların % 42,6 oranında zeminlerin uygun olduğu görülmüştür. Kısmen uygunluk gösteren ve eksiklikleri olan parkların oranı %15,6 iken uygun olmayan parkların oranı %42,6'dır. Ancak park ziyaretlerinde dile getirilen bir konu bu zeminlerin mevsimsel koşullara bağlı olarak sıklıkla bozulma gösterdiğidir. Yağmurlu havalarda özellikle park alanlarının zemininin ciddi deformasyona uğradığı ifade edilmiştir. Benzer şikâyetler döşenen taş vb malzemeler içinde dile getirilmiştir.

Çalışmamızda incelenen bir başka başlık parklarda yer alan kent mobilyalarının engellilere uygunluğudur. Kent mobilyalarını tanımlamak gerekirse dış mekanlarda insanların oturma, kısa süreli dinlenme, atıkları bertaraf etmek, aydınlatma gibi kamusal alanlarda kullandıkları ürünlerdir. Parklarda oturulan banklar, çöp kutuları, aydınlatma sistemleri, spor aletleri, oyun grupları, kamelyalar, pergole vb donatılar kent mobilyalarına örnek verilebilir. Bu ürünlerin ergonomik, sağlıklı ve her kesimin kullanımına uygun, güvenli olması beklenir.

Tablo-8: Kent Mobilyalarının Engellilere Uygunluğu			
		Sayı	Yüzde
	Uygun	172	46,7
	Uygun Değil	133	36,1
	Kısmen Uygun	63	16,2
	Toplam	368	100,0

İncelememize konu olan parkların % 46,7'sinde kent mobilyalarının uygun olduğu görülmüştür. Buna karşın %36,1'i uygun olmayıp kısmen uygun olan park sayısı %26,2'dir.

Parkların içerisinde yer alan spor, yürüyüş veya değişik aletler yardımıyla yapılan egzersiz alanlarının sadece %19.9'u engellilere uygundur. Parkların %50,5'inde spor amaçlı bir düzenleme bulunmakta veya engelliye kesinlikle uygun olmayan düzenlemeler içermektedir. %29,6'sı ise kısmi uygunluk göstermektedir.

Tablo-9: Spor Alanlarının Engellilere Uygunluğu			
		Sayı	Yüzde
	Uygun	74	19,9
	Uygun değil /yok	188	50,5
	Kısmen Uygun	110	29,6
	Toplam	372	100,0

Parklarda yer alan çocuk oyun alanlarının sadece %18,1'i engellilere uygundur. Oysa kamusal mekân olarak parkların en önemli işlevlerinden biriside engelli ve engelsiz çocukların bir arada oynayarak kaynaşacağı ve engellilik konusunda ön yargıların yıkılacağı ve farkındalığın artacağı yerler olmasıdır. Ancak Adana ilindeki parklarda yer alan çocuk oyun alanları birleştirici ve kaynaştırıcı olmaktan çok ayrıştırıcı özellikleri ile dikkati çekmektedir.

Tablo-10: Çocuk Oyun Alanlarının Engellilere Uygunluğu			
		Sayı	Yüzde
	Uygun	67	18,1
	Uygun Değil/yok	227	61,2
	Kısmen Uygun	77	20,8
	Toplam	371	100,0

Parkların % 89.0 su oyunları, su aktiviteleri veya havuz benzeri bir hizmet bulunmamaktadır. Bu nedenle bu hizmetin engelli ve engelsiz ayırımı şeklinde değerlendirmesi anlamlı olmayabilir. Bu tür etkinliklerin yapıldığı parkların sadece %5,9'u engelliler açısından uygundur.

Tablo-11: Havuzlar ve Su Oyunlarının Engellilere Uygunluğu			
		Sayı	Yüzde
	Uygun	22	5,9
	Uygun Değil	19	5,1
	Yok	331	89,0
	Toplam	372	100,0

Parklarda sosyal etkinliklerin yapıldığı eğlence, gösteri, alanları, mini sahneler, toplanma alanları gibi noktalara baktığımızda bunların engellilere uygunluk oranının %3,8 olduğunu görüyoruz. Parklarımızın yüzde 91'de bu tür alanların olmadığı görülmektedir.

Eğlence/Gösteri Alanlarının Engellilere Uygunluğu

		Sayı	Yüzde
	Uygun	14	3,8
	Uygun Değil	16	4,3
	Yok	342	91,9
	Toplam	372	100,0

Hissedilebilir zemin görme engellilerin kolay ve sağlıklı erişimi için iç ve dış mekânlara uygulanan zemin sistemidir. Bu zemin ile yapılan kılavuz yollar görme engellilerin rahat ve güvenli yürümesini sağlar. Kabartma yüzey görme aynı zamanda engelli bireyin yükseklik farkları, dönüşler, merdiven, kapı gibi yerlerde uyarılmalarını sağlamaktadır. Adana ilindeki parkların sadece %2,4'ü bu standardı sağlamaktadır. %38,7'sinde bu yüzey yapılmış ancak standartlara uygun değildir. %58,9'unda ise bu yüzey bulunmamaktadır.

Tablo-12: Kabartma Yüzeylerin Standartlara Uygunluğu			
		Sayı	Yüzde
	Var/Uygun	9	2,4
	Yok/Uygun Değil	219	58,9
	Var/ Uygun Değil	144	38,7
	Toplam	372	100,0

Kamusal alanlarda engellilerin karşılaştığı sorunların büyük kısmı fiziksel engellerden oluşmaktadır. Kamusal alanlara giden engellilerin en büyük kaygılarından birisi insani gereksinimlerini nasıl karşılayacağı sorusudur. Bu nedenle dışarıda geçirilen zaman kısa tutulmakta, kaliteli zaman kullanımı gerçekleşmemektedir. Birçok engelli tuvaletinin standart dışı yapıldığı görülmektedir. Uyulması gereken klozet, lavabo yüksekliği, kapılar, tuvaletin iç alanının darlığı, aynanın eğimi gibi olması gereken standartlar bulunmamaktadır. Adana ilinde parkların sadece %3,8'iengellilere uygun tuvalet hizmet sunmaktadır. %2,2'si kısmen uygundur. Parkların %94,1'inde engellilere uygun değil ya da engelli tuvaleti bulunmamaktadır.

Tablo-13: Engelli WC ve Standartlara Uygunluğu			
		Sayı	Yüzde
	Uygun	14	3,8
	Uygun Değil	350	94,1
	Kısmen Uygun	8	2,2
	Toplam	372	100,0

Çalışmamızda ele alınan parklar ile ilgili Adana ilindeki genel tablo aktarılmıştır. İlçeler için ayrı ayarı analizler yapılsa da genel tablonun dışında farklı bir manzara ortaya çıkmamaktadır. Bu ise sorunun genel boyutunun tüm ilçeler için benzer özellikler gösterdiğini ortaya koymaktadır. Çalışmamızın bulguları Adana ilinde kamusal alan parklara erişim ve kullanım konusunda yerel yönetimlerin başarılı bir performans ortaya koyamadıklarını göstermektedir. Sunulan hizmetlerin yeterli ve standartlara uygun sunulmaması ise ayrı bir sorundur ve kamusal kaynakların israfı anlamı taşımaktadır.

SONUÇ

Kamusal alanların erişilebilir olması çağdaş yaşamın gereklerindendir. Kamu otoritesi olarak gerek merkezi devlet, gerek yerel yönetimlere bu alanda önemli görevler düşmektedir. Çalışmamızın konusunu oluşturan kamusal alanlar olarak parkaların engellilerin erişimine duyduğu alanların başında parklar gelmektedir. Parklar nefes alınabilir dinlence alanları olmanın ötesinde doğa ve insan ilişkilerinin kurulduğu, kentin ekolojik çeşitliliğinin korunduğu, değişik sportif, kültürel, sanatsal etkinliklerin yapıldığı alanlardır. Bu niteliklerine ilaveten kent parkları engelliler açısından sosyalleşme ve rehabilitasyon fonksiyonu görmesi nedeniyle ayrı bir öneme sahiptir. Bu alanların düzenlenmesinde gerek Uluslararası anlaşmalar gerekse ülkemizde geçerli olan yasa ve yönetmeliklere uygun hareket edilmesi gerekmektedir. Birleşmiş Milletler 'in "Engelli Hakları Sözleşmesi" engellilerin, yardıma gerek duymadan, insan onuruna uygun yaşamalarını, yaşamın tüm alanlarında "eşit şekilde" var olabilmelerini sağlamak amacıyla devletlere halka açık her türlü tesis, hizmet ve olanağa erişimi sağlamak görevini yüklemektedir. Diğer yandan yetkili kamu kurum ve kuruluşları tarafından bu alanlarla ilgili uyulması gereken standartları belirlenmiştir.

Çalışmamız kapsamında ise Adana ilinde Büyükşehir Belediyesi, Seyhan, Çukurova, Sarıçam ve Yüreğir ilçe belediyeleri hizmet alanında mahalle, semt ve kent parklarının engellilere uygunluğu incelenmiştir. Bu amaçla BŞB görev alanında (38) Seyhan belediyesi alanında (139), Çukurova Belediyesi görev alanında (111), Yüreğir (44) ve Sarıçam belediyesi görev alanında (58) parkta yapılan saha çalışmasının sonuçları analiz edildiğinde il genelinde parkların temel işlevlerini yerine getirmekten uzak olduğu görülmüştür. Her şeyden önce parkların inşa ve tasarı sürecinde yaratılan engeller ve standartlara uyum konusunda gereklerin yapılmadığı görülmektedir. Mekânsal tasarım konusundaki eksikler engelliler için var olan sorunları biraz daha büyütmektedir. Kamusal alan olarak parklara erişim ve kullanım konusundaki sorunlar fırsat eşitsizlikleri yaratmaktadır.

Çalışmamız bu anlamda özgün olarak veri toplama, derleme ve analiz aşamaları ile Adana ilinde bu alanda bu kapsamda yapılan en detaylı araştırma olup sayısal verilerle sorunu ortaya koymaktadır. Bu anlamda karar verici ve uygulamacı birimlere fayda sağlamasını ve yakın gelecekte iyi uygulama örneklerinin çoğalması sonucu toplumsal faydayı artıcı sonuçlar yaratmasını umut etmekteyiz.

KAYNAKÇA

Çaha, Ömer (1998-1999), "İdeolojik Kamusalın Sivil Kamusala Dönüşümü", Doğu Batı, Yıl: 2, Sayı: 5; 81-103

Çalışkan, O. (2014). Kamusal Alan Bağlamında Ağ Toplumu ve Yeni Kamusal Alan Arayışı. Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 1(1), 41-62.

Conway, H. (1996). Public Parks, Shire Garden History No: 9, Buckinghamshire: Shire Publications.

Demir, Erol, Toplumsal Değişme Süreci İçinde Gençlik Parkı: Sosyolojik Bir Değerlendirme, Planlama Dergisi, 38, 2006, 69-77,

Erbaş Gürler, E., Özer B., (2013). "Sadece Park?", Arredamento Mimarlık, Tasarım Kültürü Dergisi, Temmuz-Ağustos 2013, İstanbul, Boyut Yayıncılık. Sh 76-80

Ercins, G. (2013). Demokrasinin Bir Önkoşulu Olarak Kamusal Alan ve Türkiye'de Kamusal Alan Algısı. http://iibfdergi.cumhuriyet.edu.tr/archive/indekiler2013141.pdf (01.05.2014).

Falay, N. (2014). Kamusal Alanın Oluşumu, Dönüşümü ve İktisadi Boyut. Journal of Life Economics, 1(2), 51-70.

Gül Durukan, S , Renkçi Taştan T , Önel Kurt E . (2017). İstanbul'da Kamusal Alanda Sergilenmiş Enstalasyonlara İlişkin Envanter Çalışması (1990-2015). İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 6 (8), 38-72. Online Erişim: http://www.itobiad.com/issue/33435/347730

Habermas, J. (2004). "Kamusal Alan". Kamusal Alan İçinde (ss. 95-102). Meral Özbek (Ed.), İstanbul: Hil Yayınları

Habernas, Jürgen (2010), Kamusallığın Yapısal Dönüşümü, Çev.: Tanıl Bora, Mithat Sancar, İletişim Yayınları, İstanbul.

Habermas, Jürgen. (2014) Kamusallığın Yapısal Dönüşümü, (Çev: Tanıl Bora, Mithat Sancar) İstanbul, İletişim Yayınları.

Hatay, Yusuf (2018 18 Ekim) " Jürgen Habermas: Kamusal Alan" Oggito Online Erişim https://oggito.com/icerikler/jurgen-habermas-kamusal-alan/63336

Nietzsche, Friedrich. 1997. Tan Kızıllığı Üzerine, (çev: Hüseyin Salihoğlu, Ümit Özdağ) İstanbul, İmge Yayınları.

Oğuz D (1998). Kent Parkı Kavramı Yönünden Ankara Kent Parklarının Kullanım Olgusu Üzerine Bir Araştırma. Doktora Tezi, A.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Ankara.

Özbek, M(2004). "Kamusal Alanın Sınırları " Kamusal Alan İçinde (ss. 19-90). Meral Özbek (Ed.), İstanbul: Hil Yayınları

Öztürk Kurtaslan, B.(2017). Başarılı kent parkı planlama ve yönetimi yaklaşımının teardrop park (new york) örneğinde araştırılması.OPUS –Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 7(13),742-760.

Peters, John D., Cmiel, Kenneth (1997), "Medya Etiği ve Kamusal Alan", Çev.: Ümit Hüsrev Yolsal, Medya Kültür Siyaset, Der.: Süleyman Ġrvan, Ark Yayınları, Ankara; 255-282.

Sarıbay, A.Y. (2000). Kamusal Alan Diyalojik Demokrasi ve Sivil İtiraz. İstanbul: Alfa Yayınları.

Slavicek, L. C. (2009). New York's Central Park, New York: Chelsea House Publishers.

Yerli, Özgür ve Kaya, Sertaç (2015) Bahçe Sanatının Tarihsel Gelişimi **;** Çukurova Üniversitesi 1. Uluslararası Sanat Araştırmaları Sempozyumu 8-11 Nisan 2015 Kongre Kitabı: Sh**.403-408**

Türk Dil Kurumu, (2011) Türkçe Sözlük, TDK yayınları, Ankara, 2011

ADANA
KENT
SORUNLARI
SEMPOZYUMU
15-16 MART
2019 ADANA
Seyhan Belediyesi
Yaşar Kemal
Kültür Merkezi
4
"Kentleşemeyen
Adana"
tmmob
TÜRK MÜHENDİS VE MİMAR ODALARI BİRLİĞİ
Adana İl Koordinasyon Kurulu

15 MART 2019
SEMPOZYUM PROGRAMI 1. GÜN

Açıklama		Sunumu Yapacak
08.30	KAYIT	
	AÇILIŞ OTURUMU	
PROJELİ FOTOĞRAF SUNUMU		
TMMOB ADANA İKK SEKRETERİ		Erol SALMAN
TMMOB YÖNETİM KURULU BAŞKANI		Emin KORAMAZ
T.C. ADANA VALİSİ		Mahmut DEMİRTAŞ
10.15	ÖNCEKİ SEMPOZYUMLARDA NE SUNDUK? ŞEHİRLERİMİZDE NE OLDU ?	
PANEL YÖNETİCİSİ		Ümit TÜRKMEN
Kent Sorunları Sempozyumu (2008 Tarihi Konulacak)		Hüseyin ATICI
Kent Sorunları Sempozyumu (Mayıs 2011)		Mustafa ALTIOKKA
Kent Sorunları Sempozyumu (Mayıs 2015)		Hasan Emir KAVİ
10.45	ÇAY-KAHVE ARASI	
11.00	KENT VE ÇEVRE	
OTURUM BAŞKANI		Hasibe AKKAN
Kentlerde Gürültü Yönetimi ve Adana Örneği		Dr. Zeki BOZKURT
Adana'nın Çevre ve Atık Sorunu		Çağrı ÜN
Kır-Kent Yaşam Bütünlüğünde 6360 Sayılı Büyükşehir Yasası		Prof Dr Bülent GÜLÇUBUK
Adana'da Erişilebilirlik Sorunları		Kübra Gizem KARAKUZU
12.20	YEMEK ARASI	
13.20	ENERJİ VE SANAYİ	
OTURUM BAŞKANI		Mehmet MAK
Adana İli Maden Potansiyeli Ve Ekonomik Açıdan Önemi		Prof.Dr. Ahmet Mahmut KILIÇ
Elektrik Enerjisinin Adana İli Ekonomisindeki Yeri		Olgun SAKARYA
Kimya Vadisi Projesi Ve İstidham		Prof. Dr. Selahattin SERİN
Çukurova Bölgesinin Sanayi Analizi		Dr. Serkan ÖNGEL
Adana'da Tarım ve Tarıma Dayalı Sanayi: Sektörlerarası Yapısal İlişkiler		Prof Dr Haydar ŞENGÜL
15.00	ÇAY-KAHVE ARASI	
15.15	KENT YAŞAMI VE EKOLOJİ	
OTURUM BAŞKANI		Kenan DOĞAN
Küresel İklim Değişikliği Ve Suyun Geleceği		Dr. Rozelin AYDIN
Adana Kentinde Sürdürülebillr Kent Olgusu Bağlamında İlkimle Dengeli Tasarım İlkelerinin İrdelenmesi		Esin KARAMANLI
Kent, Mühendislik ve Politika		Musa ÇEÇEN
Termik Santraller ve Adana'nın Hava Kirliliğine Etkisi		Dr. Baran BOZOĞLU
16.35	ÇAY-KAHVE ARASI	
16.50	TARİHİ ÇEVRE, KORUMA VE DEĞİŞİM	
OTURUM BAŞKANI		Özan Veli TÜZÜN
Adana Tarihi Kent Merkezi Koruma Ve Restorasyon Sorunları		Murat ULAŞ
Adana Kenti Ve Koruma Amaçlı İmar Planı Çalışmaları		Cüneyt Kamil ERGİNKAYA
Adananın Kent Kimliği Ve Kamusallık Sorunu		Berkemal TUNCER
Adana' da Tarımın Değişimi		Burak ÖZTORNACI
18.10	KAPANIŞ	
18.40	KOKTEYL	

16 MART 2019
SEMPOZYUM PROGRAMI 2. GÜN

Açıklama		Sunumu Yapacak
09.00	**KENTSEL DÖNÜŞÜM PANELİ**	
PANEL YÖNETİCİSİ		Mehmet YILMAZ
Kentsel Dönüşüm Yasa ve Uygulamalar Boyutu		Leyla TAN
Kent Hafızası ve Kentsel Dönüşüm		Prof. Dr. Özlem ŞENYİĞİT
Kentsel Dönüşümün Hukuki Yönü		Namık GAZİOĞLU
Kentsel Dönüşümde Adana Örneği		Sabri ERENOĞLU
Kentsel Dönüşüm Stratejileri ve Adana Kentsel Dönüşüm Analizi;		Özgür KARTUM
SORU CEVAP		
11.00	ÇAY-KAHVE ARASI	
11.15	**PLANLAMA VE KENTLEŞME**	
OTURUM BAŞKANI		Dr. Mehmet TATAR
Adana İli Yerbilim Verileri Ve Doğal Afet Potansiyeli		Prof.Dr. Tolga ÇAN
Adana İmar -Planlama Tarihi Ve Değişen Makroformu		Tevfik YILDIRIM
Adana'da Kent İçinden Geçen Otoyolun Çevresel Etkileri		Prof. Dr. Muzaffer YÜCEL
Belediyelerin Stratejik Planlarının Değerlendirilmesi		Serhat KANEPECİ
12.35	**YEMEK ARASI**	
13.35	**KENT KÜLTÜRÜ VE KENT SOSYOLOJİSİ**	
OTURUM BAŞKANI		Şehmus ALPARSLAN
Suriyeli Gerçeği: Adanalıların Suriyelilere ve Suriyelilerin Adanalılara Uyarlanma Biçimleri		Prof. Dr. Adnan GÜMÜŞ
Ülkemizde Ve Kentlerimizde Katılımcı Kültürün Gelişmesinde Kent Konseylerinin Rolü		Haşmet BİÇER
Kamusal Alan Olarak Parkların Engellilere Uygunluğu: Adana İli Örneği		Dr. İsmail GÜNEŞ
Adana'da Gıdaların Dayandırılmasında Kullanılan Geleneksel Yöntemler, Bazı Uygulama Hataları, Sonuçları ve Önleyici Tedbirler		Dr. Erdal AĞÇAM
Kentimizde Mühendislik Mimarlık Mesleğinde Toplumsal Yaklaşımlar		Arzu ÖZDAL İDEM
15.15	ÇAY-KAHVE ARASI	
15.30	**ULAŞIM, ALTYAPI VE MÜHENDİSLİK**	
OTURUM BAŞKANI		Zekeriya TURANBAYBURT
Kent İçi Trafik Yönetimi ve Adana Değerlendirmesi		Dr. Cumhur AYDIN
Adana da Ulaşım ve Altyapı		İlyas KÜÇÜKTOPANA
Adana ilindeki Yeraltı Sularının Yükselmesi ve Yüksek Binalara Etkileri		Melih BAKİ
Akıllı Dijital Dönüşüm: Entegre Kent Yönetimi		Aylin Akça OKAN
Bisiklet Yolu		Öner MERSİNLİGİL
17.10	ÇAY-KAHVE ARASI	
17.25	**ADANA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ADAYLARI KONUŞUYOR**	
OTURUM BAŞKANI		İMO - Abdullah BAKIR
CHP - Adana Büyükşehir Belediye Başkan Adayı		Zeydan KARALAR
MHP - Adana Büyükşehir Belediye Başkan Adayı		Hüseyin SÖZLÜ
18.25	**TASLAK SONUÇ BİLDİRGESİ - KAPANIŞ OTURUMU**	**Erol SALMAN**
18.55	KAPANIŞ	